

Οἱ πρῶτοι τῶν Περσῶν βασιλεῖς ἐκόσμου τὸν πῶγωνα διὰ λεπτοῦ χρυσοῦ σύρματος.

Περὶ τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν διηγεῖται ὁ Τάκιτος ὅτι ἔκειρον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ γένειον φύλαι δὲ τινες μόνον, οἷον οἱ Γότθοι καὶ οἱ Λογγοβάρδοι, ἔφερον τὸν πῶγωνα καθειμένον. Οἱ Φράγκοι ἐθεώρουσαν αὐτὸν ὡς σημεῖον ἐλευθερίας καὶ τιμῆς, οἱ δὲ Μερσβίγιοι καὶ ἐκόσμου αὐτὸν διὰ χρυσοῦ παρυφῶν.

Κατὰ τὸν χριστιανικὸν μεσαιῶνα οὐδεὶς ἐκράτησεν ἀπολύτως συρμὸς, σπανίᾳ ὅμως ἦν ἐν γένει ἡ ἐντελής τοῦ πῶγωνος ἀποκοπή. Αἱ διάφοροι δὲ περὶ τούτου ἰδέαι τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν λαῶν προέβησαν μάλιστα μέχρις ἐκκλησιαστικῶν ἐριδῶν, καὶ ἡ ὀρθόδοξος ἀνατολικὴ ἐκκλησία κατεμέμεφετο τὴν ῥωμαϊκὴν, ὅτι οἱ ἄγιοι τῆς ἦσαν ἀγένειοι. Ὁ Πάπας Λέων ὁ Γ' διέταξε ῥητῶς, ὅπως ὁ ῥωμαϊκὸς κλῆρος κείρῃ τὸν πῶγωνα, εἰς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ κλήρου τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἔκτοτε δὲ παρέμειναν ἀμετάπτωτος ὁ θεσμὸς οὗτος παρὰ τῷ δυτικῷ κλήρῳ.

Ἡ τοῦ πῶγωνος κουρὰ κατέστη γενικωτέρα ἐν Εὐρώπῃ, ὅτε οἱ Ἰσπανοὶ ἔφεραν ἐξ Ἀμερικῆς νόσον τινα, ἐξ ἧς ἀπέπιπτον αἱ τριχες τῆς κόμης καὶ τοῦ γενείου· ἐν Γαλλίᾳ δὲ προσῆλθεν ἐπίκουρος τῆς ἀποκοπῆς καὶ ἄλλος λόγος, ἡ ἐντελής σπανότης τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ ΙΒ', ὃν ἔσπευσαν νὰ μιμηθῶσιν οἱ αὐλικοὶ ζυριζόμενοι, ὅπως ἔπραξαν βραδύτερον τὸ αὐτὸ ἐν Ἰσπανίᾳ οἱ αὐλικοὶ Φιλίππου τοῦ Ε', ὅστις σπανοπῶγων ἐπίσης ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον.

Ὁ καθειμένος καὶ μακρὸς πῶγων ἐπεκράτησε μακρότερον ἐν Ῥωσίᾳ, ὅπου Πέτρος ὁ Μέγας πρῶτος, θέλων ἴσως νὰ πολιτίσῃ καὶ κατὰ τοῦτο τοὺς Ῥώσους, διέταξε τὸ ξύρισμα τοῦ γενείου. Ἀλλ' οἱ Ῥῶσοι ὅμως ἠγάπων τὸν γηραιὸν τῶν πῶγωνα, καὶ οὐδ' αὐτὸς ὁ ἐπὶ τῶν πωγωνοφόρων ἐπιβληθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐστηροῦ αὐτοκράτορος φόρος κατώρθωσεν ἐντελῶς νὰ λειάνῃ τὰς σιαγόννας τῶν ὑπηκόων του.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος ἤρξατο ἐπικρατῶν πάλιν ἐν Εὐρώπῃ ὁ μύσταξ, ἀντὶ τοῦ ὑπογενείου, ἐν Γαλλίᾳ δὲ ἰδίως διετηρήθη γενικῶς σχεδὸν ἀπὸ τοῦ ΙΓ' Λουδοβίκου, ὅστις καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν, μέχρι τοῦ ΙΔ', ἐναντίον πάσης διαμαρτυρήσεως καὶ κατάρσεως τοῦ γαλλικοῦ ἰσρατείου, ὅπερ προέγραφε καὶ ἀπεκλήρυτε τὸν μύστακα, εὐρημα τοῦ διαβόλου ἀποκαλοῦν αὐτόν.

Ἐν Γερμανίᾳ ὁ συρμὸς τοῦ κείρειν τὸν πῶγωνα παρηκολούθησε τὰ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ ἐπιζόμενα ἀπὸ τῆς ΙΑ' ἡδὲ ἑκατονταετηρίδος. Ὁ κλῆρος ὅμως ἀντέστη αὐτῷ πρὸς τὸν συρμὸν, ἐξηκολούθησε φέρων μύστακα καὶ πῶγωνα, καὶ μόλις περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ' αἰῶνος συνήνεσε νὰ ἀποκόψῃ ἀμφοτέρω, μικρὰς τινὰς μόνον παραγναθίδας δικτηρῶν εἰς παρηγορίαν του.

Ὁ δέκατος ἔννατος αἰὼν συνταράττει ὄλος καὶ συγχέει τὴν ἱστορίαν τοῦ πῶγωνος, οὐδὲ δύνανται τις νὰ παρακολουθήσῃ πλέον αὐτὸν, ἀφανιζόμενον ἢ ἐκλείποντα ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τὴν ἐφήμερον πνοὴν τοῦ εὐτραπέλου συρμοῦ. Ἐν γένει ὅμως δύναται τις ἀσφαλῶς πῶς νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι οἱ ἀνατολικοὶ μόνον λαοὶ ἔμειναν μέχρι σήμερον οἱ πιστότεροι τοῦ μύστακος καὶ τοῦ πῶγωνος φύλακες, τὰ δὲ τῆς δύσεως φύλα, ἄλλο ἄλλως κατὰ κοινωνικὰς τάξεις ἢ ἐπιτηδεύματα, καθ' ἡλικίαν ἢ κατ' ὄρεξιν, καλλιεργοῦσιν αὐτὸν ἢ προγράφουσιν.

Α.

Ἡ κατωτέρω διήγησις εἶνε ἐν τῶν ὠραιωτάτων ἐπεισοδίων τῆς ἐπ' ἐσχάτων δημοσιευθείσης μυθιστορίας τοῦ Γάλλου ἀκαδημαϊκοῦ Ὁκταβίου Feuillet, ἥτις ἐθεωρήθη ὡς ἐν ἐκ τῶν ἀρίστων ἔργων τῆς γαλλικῆς φιλολογίας. Διακρίνεται δὲ διὰ τὸ μέγεθος τοῦ αἰσθήματος, τὴν χάριν τοῦ ὕφους, τὴν γλαφυρότητα τῶν εἰκόνων καὶ τὴν ψυχικὴν δύναμιν τῆς ἡρωϊκῆς. Τὸ ἐπεισοδίον δὲ τοῦτο εἶνε διήγησις γινομένη εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ὑπὸ τοῦ ἀξιωματοῦ d'Ebblis ἐν ἀνθρώπῳ τοπίῳ ὑπὸ τὴν αἰγλήν τῆς σελήνης. Ὡς δ' ὁ ἀναγνώστης συγκινεῖται ὑπὸ τῆς διηγήσεως ταύτης, οὕτω καὶ ἐν τῇ μυθιστορίᾳ συντείνει αὐτὴ εἰς τὸ ναυδῆσθαι μετὰ τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τὸν ἔρωτα τῆς Καρλόττας πρὸς τὸν ἀξιωματοῦ. Τὸ ἐπεισοδίον τοῦτο εὐρηται ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς μυθιστορίας, ἔνθα ὁ ἀναγνώστης μετ' εὐχαριστήσεως εἶτι παρακολουθεῖ τὸν γεννιόμενον ἔρωτα, ὅστις ἔμμελλεν ἔπειτα νὰ πολυήξῃ εἰς τὴν ἀποκαρτέρησιν καὶ τὰς ἐπανελημμένας θυσίας τῆς ἡρωϊδος. **Α.

ΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΤΗΣ ΣΗΜΑΙΑΣ

Εὐρισκόμην τότε ὑπὸ τὸ Μέτζ. . . Κατὰ δὲ τὴν ἐσπέραν περὶ ἧς ὄμιλῳ, τὴν 27 Ὀκτωβρίου, διετάχθην νὰ μεταβιβάσω διαταγὰς τινὰς, ὧν τὴν σημασίαν ἐνόουν δυστυχῶς σαφέστατα! . . ὄφειλον κυρίως νὰ σταματήσω ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ ἐν τῶν ἡμετέρων συναγαγμάτων, οὗτινος ἐλησημόνησα τὸν ἀριθμὸν. Τὸ εἶχον καταφθάσει καὶ πράγματι σταματήσει. Ἐμελλον νὰναχωρήσω πάλιν. . . Ἐπερίμενον δὲ μόνον νὰναπνεύσῃ ὀλίγον ὁ ἵππος μου. . . Εὐρισκόμεθα τότε ἐν τινι πεδιάδι παρὰ τι χωρίον καλούμενον Κολομβέ, νομιζῶ αἱ φρικταὶ καταγιγίδες αἵτινες εἶχον διαρραγῆ κατὰ τὰς ἀποφράδας ἐκεῖνας ἡμέρας εἶχον κατευνασθῆ ἐπὶ τινὰς ὥρας, σελήνη δὲ ἤρεμος ἀνηνακλατὸ ἐπὶ τῶν τελεματωδῶν ὑδάτων ἄτινα ἐκάλυπτον τὸ πεδίον. Ἡ φαντασία γεννᾷ παραδόξους συγκρίσεις· γεγονότων. Ἐπαρχει βεβαίως ἐλαχίστη σχέσις μεταξὺ τῆς μειδύσεως φύσεως ἥτις περιβάλλει ἡμᾶς ἐνταῦθα καὶ τῶν ἀηδῶν ἐκεῖνων ἐλῶν, ἀλλ' ὅμως ἡ ἀντανάκλασις αὕτη τῆς σελήνης ἐντὸς τῶν ὑδάτων μοι ὑπέμνησε τώρα ἐκεῖνα. . . καὶ οἱ ὠραῖοι οὗτοι κύκνοι οἱ κοιμώμενοι ἐκεῖ μοι ὑπέμνησαν τοὺς δραγόνους μου, οἵτινες ὡς ἐκεῖνοι ἔμενον ἀκίνητοι, περικαλυπτόμενοι ὑπὸ τῶν λευκῶν αὐτῶν μανδύων. . . Τὸ σύνταγμα, περιμένον νέας ὁδηγίας, ἔμενε παρατεταγμένον, τὰ ὄπλα ἔχον παρὰ πόδα. Εἶχεν ἀναφύῃ ἐν τῷ στρατοπέδῳ μεγάλη πυρὰ, περὶ τὴν ὁποῖαν ἀξιοματικοὶ τινες συνωμίλουν ταπεινῇ τῇ φωνῇ, σκυθρωπῇ ἔ-

χοητες τὴν ὄψιν. . . Διαδόσεις περὶ μελλούσης παραδόσεως διεσπείροντο ἐν ταῖς τάξεσιν ἀπὸ τῆς προτεραιᾶς. . . Ὁ δὲ συνταγματάρχης, ὅστις ἦτο ἀνὴρ ὠριμος ἤδη τὴν ἡλικίαν καὶ ἔφερε μύστακας λευκανθίζοντας, ἐβάδιζεν ἐπάνω καὶ κάτω ὀλίγον ἀπωτέρω, συνθλίβων ἐν ταῖς χερσὶ τὴν διαταγὴν ἣν εἶχον κομίσει εἰς αὐτόν. Αἰφνης πλησιάσας πρὸς με ἐδραξέ μου τὴν χεῖρα.—Λοχαγέ, μοὶ εἶπε μετὰ φωνῆς ἀνθρώπου μέλλοντος νὰ προκαλέσῃ ἄλλον τινὰ εἰς μονομαχίαν μέχρι θανάτου, δύο λέξεις, σὰς παρακαλῶ! Ἐρχεσθε ἐκ τοῦ στρατηγείου. . . βεβαίως γνωρίζετε πλεόναστα ἐμοῦ. . . Ἐπίκειται τὸ τέρας, δὲν εἶνε ἀληθές;

— Συνταγματάρχα μου, λέγεται, καὶ τὸ πιστεύω.

— Τὸ πιστεύετε; Πῶς δύνασθε νὰ πιστεύητε πράγμα τοιοῦτον;

Ἀπῆκε τὴν χεῖρά μου μετὰ βίας, ἔκαμιν ὀλίγα βήματα, καὶ ἐπανερχόμενος ἀποτόμως πρὸς με, με προσέβλεψεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

— Αἰχμάλωτοι λοιπόν;

— Συνταγματάρχα μου, τὸ φοβοῦμαι.

Ἐπῆλθε καὶ πάλιν σιγῇ ἔστη ἐπὶ τινὰ χρόνον πρὸ ἐμοῦ οἰονεὶ βαθέως σκεπτόμενος, εἶτα δὲ ἀνυψῶν τὴν κεφαλὴν, ὑπέλαθε μετὰ φωνῆς ἐκτάκτως συγκεκινημένης

— Καὶ αἱ σημαῖαι;

— Δὲν ἐξεύρω, συνταγματάρχα μου.

— Ἄ! δὲν ἐξεύρετε!

Μὲ ἀπῆκε καὶ πάλιν καὶ ἐβάδισε κατὰ μόνας πέντε ἢ ἕξ λεπτά· προχωρῶν δὲ τότε πρὸς τὸ κέρασ τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ, εἶπε με φωνὴν διατάγματος.—Τὴν σημαίαν!

Ὁ ὑπαξιωματικὸς ὅστις ἐξετέλει τὰ χρῆσται μαιοφόρου ἐξῆλθε τῶν τάξεων. Ὁ δὲ συνταγματάρχης ἐδραξε τὸ δόρυ αὐτῆς διὰ τῆς ἑτέρας χειρὸς, ὑψῶν δὲ τὴν ἄλλην πρὸς τοὺς τυμπανιστάς, «κρούσατε πρόσκλησιν», εἶπε.

Τὰ τύμπανα ἤχησαν.

Ὁ συνταγματάρχης εἶχε πλησιάσει εἰς τὴν πυρὰν, φέρων τὴν σημαίαν ὑψηλά· ἔθηκε τὸ δόρυ κατὰ γῆς, περιέστρεψε τὸ βλέμμα εἰς τοὺς ἀξιωματικούς καὶ ἀπεκαλύφθη πάντες δ' ἐμιμήθησαν αὐτὸν πάραυτα, ὃ δὲ στρατὸς προσεῖχε τῶν πυρῶν ἀνάσμιμον σιγῇ. Ἐπῆλθε τότε στιγμὴ δισταγμοῦ· ἔβλεπον τὰ χεῖλη αὐτοῦ τρέμοντα, οἱ δ' ὀφθαλμοὶ τοῦ ἦσαν προσηλωμένοι μετ' ἀγωνίας ἐπὶ τοῦ εὐκλεοῦς κείνου βράκου ἐσχισμένης μετάξι, θλιβεράς εἰκόνας τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ τέλος ἀπεφάσισεν· ἔκαμψε τὸ ἕτερον τῶν γονάτων καὶ κατέκλινε βραδέως τὸν ἀετὸν ἐπὶ τὴν φλέγουσαν πυρὰν. Φλόξ ζωηρότερα ἀνεδόθη αἰφνης καὶ ἐφώτισε διακριτικώτερον τὰς ὠχρὰς ὄψεις τῶν ἀξιωματικῶν. Τινὲς ἔκλαιον.

— Κρούσατε διάλυσιν, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης, καὶ τὸ δεύτερον ἀντήχησεν ἡ θλιβερὰ κρού-

σις τῶν ὑπὸ τοῦ ἕτερου διαβεβρεγμένων τυμπάνων.

Ἐφόρεσε πάλιν τὸ πιλίδιον αὐτοῦ καὶ ἦλθε πρὸς με. — Λοχαγέ, εἶπέ μοι με τόνον φωνῆς σκληρότατον, ὅταν φθάσῃτε ἐκεῖ κάτω, μὴ διαστάσῃτε οὐδαμῶς, οὐδαμῶς, νὰ διηγηθῆτε ὅ τι εἶδετε! Χαίρετε.

— Συνταγματάρχα μου, εἶπον αὐτῷ, μοὶ ἐπιτρέπετε νὰ σὰς φιλήσω;

Μὲ εἴλκυσε μετὰ βίας ἐπὶ τὸ στήθος του, καὶ σφίγγων με μέχρι πνιγμονῆς,

— Ἄ, δύστηνόν μου τέκνον, ἐψιθύρισε, δύστηνόν μου τέκνον!

Ἡ ἐπομένη διήγησις ἐλήφθη ἐκ τῶν ἀρτίως ἐκδοθέντων «Ἱστορικῶν ἀπομνημονευμάτων ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως» τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίνου Μεταξά.

Σ. τ. Δ.

Ἐπίσκεψις ἀγγλοῦ πλοιαρχοῦ ἐν ΜΕΣΟΛΟΓΓΙῶ, ἘΝ ΕΤΕΙ 1823

Ἐν τούτοις κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας (Σεπτέμβριον τοῦ 1823, ὅτε διετέλουν Γενικὸς διοικητῆς τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος) προσωρμίσθη ἔξω τοῦ Μεσολογγίου ἀγγλικὸν δίκροτον διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Μοιράρχου Clifford, ὅστις πέμψας λέμβον εἰς τὴν πόλιν μεθ' ἑνὸς ὑπαξιωματικοῦ κομίζοντος ἐπιστολὴν πρὸς ἐμὲ, μοὶ ἐζήτηε νὰ πληρῶσω ἀμέσως ὀκτὼ χιλιάδας δίστηλα πρὸς ἀποζημίωσιν καταχρήσεων ἃς εἶχον πράξει πλοῖα τινὰ ἐκ Μεσολογγίου εἰς πλοιαρίον ὑπὸ ἰόνιον σημαίαν. Καὶ τῶντι εἶχον ἀκολουθήσει τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ πρὸ τῆς εἰς Μεσολογγίον ἀφίξεώς μου, ἐπομένως οὐδεμίαν εἶχον εὐθύνην. Ἐζήτησα τότε παρὰ τοῦ ὑπαξιωματικοῦ Ἀγγλοῦ καιρὸν τινὰ πρὸς ἀπάντησιν, ἀλλ' αὐτὸς μοὶ εἶπεν ὅτι προφορικῶς τὸν παρήγγειλεν ὁ Clifford ἂν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτρέψω εἰς τοῦτον νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ Μεσολογγίον. Ἄν καὶ ἦτον ἀθῶα ἡ ἀίτησις αὕτη, ἐνόμισα καλὸν εἰς τοιαύτην περιγασιν νὰ προσκαλέσω τοὺς τέσσαρας ὀπλαρχηγούς εἰς συμβούλιον· ἐκοινοποίησα ὅθεν αὐτοῖς τὴν αἴτησιν τοῦ Clifford, οὗτοι δὲ ὁμοφώνως μοὶ ἀπήντησαν ὅτι, ἂν τὸ ἐγκρίνω, δύναμαι νὰ τῷ δώσω τὴν ἀδειαν. Ἀνήγγειλα ἐπομένως τῷ ὑπαξιωματικῷ ὅτι ὁ Clifford εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἔλθῃ εἰς Μεσολογγίον, καὶ ἐντοσοῦτω θέλω ἐτοιμάσει τὴν ἀπάντησιν. Ἐξέπλευσεν ἀμέσως ὁ ὑπαξιωματικὸς, οὕσης δὲ μεγάλης τῆς ἀποστάσεως τοῦ πλοίου εἰς τὴν πόλιν, πρὶν πλησιάσει ἔκαμε σημεῖα τινὰ τοῦ πλοιαρχοῦ, μετὰ παρέλευσιν δὲ μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν παραλίαν ὁ Clifford, ὁ ὑποπλοίαρχος τοῦ δίκροτου καὶ ἕτερός τις Ἀγγλος ἄνευ στολῆς. Τοῦ οἴκου μου δὲ κειμένου παρὰ τὴν θάλασσαν μακρὰν τῶν ὀχυρωμάτων, ἐδέχθη τοὺς Ἀγγλοὺς τούτους ἅμα ἀποβάντας εἰς τὴν ξηρὰν, τοὺς ἐπεριποιήθη διὰ τῆς ἀπαιτουμένης